

PEDAGOGICAL AND CORRECTIONAL PSYCHOLOGY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-259-3-16>

PECULIARITIES OF THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE PROCESSES IN PRESCHOOL CHILDREN USING A DIDACTIC GAME

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Mikhalets Yu. Yu.

*Practical Psychologist
Khmelnytskyi Preschool Education
Institution № 43 «Horobinka»
Khmelnytskyi, Ukraine*

Міхалець Ю. Ю.

*практичний психолог
ХЗДО № 43 «Горобинка»
м. Хмельницький, Україна*

Проблема розвитку пізнавальних процесів у дошкільнят – одна з найактуальніших в дитячій психології, оскільки взаємодія людини з навколишнім світом можлива завдяки її пізнавальній активності і діяльності, а ще й тому, що пізнавальна активність є неодмінною передумовою формування розумових якостей особистості, її самостійності та ініціативності. І тому сьогодні, сучасні програми передбачають формування у дошкільнят не окремих фрагментарних полегшених знань про навколишній, а цілком достовірних елементарних систем уявлень про різні властивості і відносини предметів і явищ. Один з провідних фахівців в області розумового виховання дошкільників, Поддьяков М.М. так само справедливо підкреслює, що на сучасному етапі треба давати дітям ключ до пізнання дійсності, а не прагнути до вичерпної суми знань, як це мало місце в традиційній системі розумового виховання [1, с. 13].

У формуванні різнобічно розвиненої особистості дитини іграм відводиться найважливіше місце. Вони розглядаються як основний засіб і метод фізичного виховання. Будучи важливим засобом фізичного

виховання, рухлива гра одночасно надає оздоровчий вплив на організм дитини. Гра є незамінним засобом вдосконалення рухів; розвиваючи їх, сприяє формуванню швидкості, витривалості, координації рухів. Велика кількість рухів активізує дихання, кровообіг і обмінні процеси. Це в свою чергу робить благотворний вплив на психічну діяльність [2, с.31].

Дидактичні ігри мають велике значення для морального виховання. Діти вчаться діяти в колективі, підкорятися загальним вимогам. Правила гри діти сприймають як закон, і свідоме виконання їх формує волю, розвиває самовладання, витримку, вміння контролювати свої вчинки, свою поведінку. У грі формується чесність, дисциплінованість, справедливість. Рухлива гра вчить щирості, товариству.

Починаючи з самого раннього віку, дитина активно пізнає світ, досліджуючи все, що відбувається навколо. Тому, розвиваючи дидактичні ігри займають найважливіше місце в житті дитини. Вони розширюють уявлення малюка про навколишній світ, навчають дитину спостерігати і виділяти характерні ознаки предметів (величину, форму, колір), розрізняти їх, а також встановлювати найпростіші взаємозв'язку.

В іграх вдосконалюється естетичне сприйняття світу. Діти пізнають красу рухів, їх образність, у них розвивається почуття ритму. Вони опановують поетичної образною мовою [3, с. 31].

Гра готує дитину до праці: діти виготовляють ігрові атрибути, розташовують і прибирають їх у певній послідовності, вдосконалюють свої рухові навички, необхідні для майбутньої трудової діяльності.

У процесі гри відбувається не тільки вправа у вже наявних навичках, їх закріплення і вдосконалення, а й формування нових психічних процесів, нових якостей особистості дитини.

Гра історично сформоване суспільне явище, самостійний вид діяльності, властивий людині. Гра може бути засобом самопізнання, розваги, відпочинку, засобом фізичного та загального соціального виховання, засобом спорту. Дидактичні ігри є скарбницею людської культури. Величезно їх різноманітність. Вони відображають всі області матеріальної і духовної творчості людей. Природно, що вивченням ігор займалися і займаються багато галузей знань: історія, етнографія, антропологія, педагогіка, теорія і методика фізичного виховання та ін. [4, с. 77].

Гра розглядається як осмислена діяльність, спрямована на досягнення конкретних рухових завдань в швидкоплинних умовах. У ній проявляється творча ініціатива грає, що виражається в різноманітності дій, узгоджена з колективними діями [5, с. 99].

Дидактична гра являє собою багатопланове, складне педагогічне явище. Вона є ігровим методом навчання дітей, формою навчання, самостійної ігрової діяльністю, засобом всебічного виховання особистості, а також одним із засобів розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.

Пізнавальні (дидактичні) ігри - це спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, з яких дошкільнятам пропонується знайти вихід [6, с. 12].

Дидактична гра як засіб розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку містить у собі великі потенційні можливості: активізує пізнавальні процеси; виховує інтерес і уважність дітей дошкільного віку; розвиває здібності; вводить дітей у життєві ситуації; вчить їх діяти за правилами, розвиває допитливість; закріплює знання, уміння.

Загальна структура дидактичної гри містить наступні компоненти: мотиваційний: потреби, мотиви, інтереси, що визначають бажання дітей брати участь у грі; орієнтовний: вибір засобів ігрової діяльності; виконавчий: дії, операції, що дозволяють реалізувати поставлену ігрову мету; контрольнo-оцінний: корекція і стимулювання активності ігрової діяльності [6, с. 15].

В іграх проявляються риси характеру кожного учасника, як позитивні – наполегливість, цілеспрямованість, чесність та інші, так і негативні – егоїзм, упертість, хвалькуватість. В ході гри одні діти багато знають, сміливо відповідають, діють упевнено, інші знають менше і тримаються дещо осторонь, замкнено. Буває й так, що дитина знає багато, але не проявляє кмітливості, винахідливості, відрізняється швидкістю і гнучкістю мислення.

Важче вдається виявити індивідуальні особливості у дітей замкнених, малоактивних. Такі діти люблять частіше залишатися в ролі спостерігачів за грою, уболівальників. Вони бояться, що не впораються з ігровою завданням. Нерішучість, невпевненість у собі долається в грі. Граючи разом з дітьми, вихователь непомітно дає їм більш легкі питання і завдання. Вдалі рішення, такі одне за одним в різних іграх, вселяють у хлопців впевненість у своїх силах і поступово допомагають їм подолати сором'язливість. У грі вихователю треба враховувати індивідуальні особливості кожного вихованця.

Дидактичні ігри на кмітливості ставлять перед дітьми завдання раціонально використовувати наявні знання в розумових операціях: знаходити характерні ознаки в предметах і явищах навколишнього світу; порівнювати, групувати, класифікувати за певними ознаками, робити правильні висновки, узагальнення, міркувати.

Гра створює позитивний емоційний підйом, викликає гарне самопочуття і разом з тим вимагає певного напруження нервової системи. Особливо важливі гри з дидактичними іграшками, в процесі яких розвивається і зміцнюється дрібна мускулатура рук, що також сприятливо позначається на розумовому розвитку дітей, на підготовці руки дитини до письма, до образотворчої діяльності, тобто майбутнього навчання в школі [7, с. 137].

Отже, гра – це потужний стимул і різнобічна, сильна мотивація у навчанні дітей дошкільного віку. В грі активізуються всі психічні процеси, вона дозволяє гармонійно об'єднати емоційне і раціональне навчання дошкільнят. Гра дозволяє гармонізувати і демократизувати відносини між педагогом і дитиною. Дидактична гра є засобом розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку, формуючи її компоненти, необхідні для оволодіння навчальною діяльністю (інтелектуальний, мотиваційний і практичний) [8, с. 62].

Завдяки пізнавальним психічним процесам дитина одержує знання про навколишній світ та про себе, засвоює нову інформацію, запам'ятовує, розв'язує певні завдання. Серед них виділяють відчуття і сприймання, пам'ять, мислення, уяву. Необхідною умовою протікання психічних процесів є увага. Мова і мовлення постають одним із засобів мислення та розуміння. Науково-психологічний підхід вимагає аналітичного розгляду процесів пізнання, однак у реальному житті всі вони взаємопов'язані.

Література:

1. Поддяков М.М. / Розумове виховання дошкільників / М., 1972 – 178 с.
2. Ємельянова М.Н. Рухливі ігри як засіб формування самооцінки / М.Н. Ємельянова Дитина в дитячому саду. – 2007. – № 4. – С. 29–33.
3. Дороніна М.А. Дошкільна педагогіка. – 2007. – № 4. – С. 10–14.
4. Тихомирова Л.Ф. Розвиток пізнавальних здібностей дітей. Ярославль: Академія розвитку, 2006. 192с.
5. Ельконін Д.Б. Психологія гри. – М., 2012. – 228 с.
6. Вікова та педагогічна психологія: хрестоматія для студ. вищих пед. навч. закладів/уклад: І. В. Дубровіна, А. М. Прихожан, В. В. За-цепін. – М.: Академія, 2009. – 368 с.
7. Абрамова Г. С. Практикум з вікової психології: Навч. . Каравела, 2009. – 447 с.
8. Роговин М.С. Введення в психологію. М. Педагогіка 2009.